

6e JAARGANG

NUMMER 1

JANUARI 1970

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

DE WET
V. 1911
N. 100

DAAD EN GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S BLIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

De wet is van toepassing op alle
handelingen die onder de wet vallen

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgiro 307695

W A A R W E M E T D E V A K B E W E G I N G A A N

T O E Z I J N I S W E L D U I D E L I J K

MERTENS heeft op 22 december 1969 in Utrecht in een bijeenkomst van de Verbondsraad van 't NKV weer een van zijn langzamerhand beroemde - of zo men wil beruchte - redevoeringen gehouden. Hij zei daarin onder meer: "Wij (dat is dus de vakbeweging - red. D & G) wensen medio 1970 definitief te weten waar we aan toe zijn. Mocht dit niet het geval zijn dan zullen wij met een eigen conceptie de sociaalpolitieke arena moeten betreden."

Het zijn woorden, die waarachtig de moeite lonen om er even over na te denken. Ze zijn gericht, daar kan geen twijfel over bestaan, tot de patrooms en tot de regering. Ze slaan, dat blijkt uit de totaliteit van de rede, die we hier natuurlijk niet in haar geheel kunnen weergeven, maar waarover onze lezer in de diverse kranten wel het nodige gelezen zal hebben, op het feit, dat de ondernemers, met name die in de metaalnijverheid, nog altijd maar niet geneigd zijn om aan de vakbondsleden directe voordelen toe te kennen. Ze slaan ook op de loonpolitieke ontwikkeling, met name op datgene, wat de heer Mertens in zijn toespraak "de starre houding van de heer Roolvink" noemde.

De uitspraak van Mertens, dat wanneer de ondernemers in de metaalsector en de overheid geen van beiden bereid zouden zijn om ook maar enigermate rekening te houden met verlangens, die de vakbeweging beslist niet "zomaar" geuit heeft, de laatste genoodzaakt zal zijn met een "eigen conceptie de sociaalpolitieke arena te betreden", is een soort van stok achter de deur, een dreigement! Maar dan één dat wel bijzonder onthullend is. Onthullend, inderdaad! Maar wát er onthuld wordt is niets nieuws. Wie namelijk zegt: denk er om, als jullie ons niet tegemoet komt dan komen wij met een eigen conceptie voor de dag, die geeft daarmee met zoveel woorden te kennen, dat hij thans in "de sociaalpolitieke arena" - om de woorden van Mertens te gebruiken - niet met een eigen conceptie voor de dag komt. Anders gezegd: de conceptie, waarmee de vakbeweging tot nu toe gewerkt heeft is dezelfde als die van het ondernemersdom. Dat nu wisten we al lang. Het verschil tussen Mertens en velen zijner collega-vakbondsbestuurders is niet, dat de heer Mertens ons iets nieuws vertelt. Het verschil is dit, dat de heer Mertens bij tijd en wijle iets belijft te vertellen, waarover de anderen hardnekkig zwijgen of wel hardnekkig pogen te ontkennen.

Goed, de mededeling van Mertens, dat de vakbeweging tot dusver de sociaalpolitieke opvattingen van 't ondernemersdom huldigt, heeft dus niets verrassends. Maar wát voor "verrassends" heeft de heer Mertens mogelijk wel in petto? Anders uitgedrukt, wat is zijn argument waard? Blijkt uit zijn toespraak soms al iets van die "eigen conceptie", die hij als 'n soort van boeman op laat draven? Het tegen-

deel is het geval. Voor zover de toespraak van Mertens een bepaalde strekking had, was het wel deze, dat extra-loonacties het gevaar van een inflatie oproepen en daarom uit de boze zijn, dat de werkgevers niet moeten zwichten voor de uit den boze zijnde "wilde" acties en dat van haar kant de vakbeweging de nodige discipline en zelfbeheersing op moet brengen. Dat zijn geen nieuwe geluiden. Integendeel, het zijn precies die geluiden, die de vakbeweging nu al een kwarteeuw lang laat horen. Zo de heer Mertens al beweert, dat hij niet precies weet, waar hij met patroons en regering aan toe is, waar wij met de vakbeweging aan toe zijn, is wel degelijk volkomen duidelijk. En 't wordt nog duidelijker, wanneer men bepaalde passages uit deze rede van de heer Mertens wat op de keper beschouwt en bovendien daarbij nog let op enkele dingen, die er zich rond omheen hebben afgespeeld.

Begin november deed Mertens een andere uitspraak, die men bepaald niet los mag zien van zijn jongste rede in de Verbondsraad. Hij zei toen: "Als de vakbeweging er niet in slaagt een oplossing te vinden voor het probleem, dat zij de betrekkingen tot haar leden moet verbeteren en dat zij betere betrekkingen met de arbeiders moet kweken, dan vrees ik het ergste voor de toekomst van de vakbeweging. De laatste jaren hebben de drie vakcentralen met een aanzienlijk ledenverlies te kampen en er moet iets gebeuren om de vakbeweging aantrekkelijker te maken." Dat "iets" is kennelijk de "extra-premie" van werkgevers voor vakbondsleden waarop Mertens dan in zijn jongste verbondsrede weer zo sterk de nadruk heeft gelegd.

Voor de vakbeweging gaat het inderdaad om een levenskwestie. De zaak is allerm minst deze, dat het zo prettig of aantrekkelijk is om aan het hoofd van een grote vakbeweging te staan, waar het om gaat is dit, dat de vakbeweging alleen maar haar taak naar behoren vervullen kan - haar taak in de burgerlijke maatschappij in het belang van het ondernemersdom, wel te verstaan - indien zij inderdaad pretenderen kan in naam van de meerderheid der arbeiders op te treden. De vakbeweging heeft veel leden nodig om in het sociaaleconomisch overleg een werkelijke partner van de patroons te kunnen zijn in plaats van een fantoom. Dat laatste is iets, wat ook van ondernemerszijde - al is het dan niet door de patroons in de metaalnijverheid - ronduit wordt toegegeven. Men leze er maar het commentaar op na, dat in een zo typische ondernemerskrant als de NRC op de rede van Mertens is geleverd. Onder het opschrift "Steun aan vakbonden" wordt daar gezegd: "In de metaalnijverheid blijven de werkgevers weigeren de georganiseerde werknemers te bevoordelen door per werknemer tien gulden in vakbondsfondsen te storten. De ondernemers in deze bedrijfssector beroepen zich erop, dat de wet bepalingen in een c.a.o. verbiedt die een dergelijke behandeling ten doel hebben... Louter formeel lijkt de werkgeversfederatie het gelijk aan haar kant te hebben. Toch zijn er redenen om aan de juistheid van haar houding te twifelen. De belangrijkste, meest fundamentele reden is, dat de ondernemers zelf gebaat zijn bij een sterke betrouwbare tegenspeler. Het alternatief voor een gespreksgenoot als de erkende vakbeweging zijn "wilde acties" van het personeel of het optreden van categorale bonden. Het grote probleem waar de vakverenigingen mee worstelen is de geringe organisatiegraad van de werknemers. Slechts 40 procent van alle werknemers in Nederland is aangesloten bij een vakorganisatie, niet meer dan dertig procent bij vakbonden die deel uitmaken van de drie grote vakcentrales.... Alle vakcentrales, de een meer dan de ander, heeft dit jaar (1969 dus! - D & G) opnieuw ledenverlies moeten boeken. Als een van de redmiddelen om het ledental te vergroten en te behouden ziet de vakbeweging directe bevoordeling van georganiseerde werknemers... 't Lijkt een vreemde verhouding dat de werkgever de weerstandkassen van zijn natuurlijke tegenstander versterkt en dat, omgekeerd, de vakbond zich afhankelijk maakt van zijn tegenpartij. Daartegenover kan de redenering worden gesteld dat beide partijen elkaar nodig hebben. De ondernemers zouden bijdragen aan vakbondsfondsen kunnen beschouwen als investeringen tot instandhouding van een "countervailing power", dat wil zeggen: een tegenwicht van voldoende kaliber en formaat om de stabili-

teit van de verhouding tussen werkgevers en werknemer te garanderen..."

Tot zover een vrij uitvoerig citaat uit het bewuste commentaar uit de N.R.C. (van 22 december 1969), dat voor zichzelf spreekt en waaraan wij eigenlijk maar één ding hebben toe te voegen. Dit namelijk, dat wanneer de dingen zó liggen als de Nieuwe Rotterdamse Courant ze hier schetst - en dat doen ze inderdaad - dat 't dan volkomen dwaas is om de vakbonden de natuurlijke tegenstanders van de ondernemers te noemen en omgekeerd. Vakbeweging en ondernemer zijn elkaars tegenstanders niet en als men zich van de term "natuurlijk" wil bedienen (en niet zonder reden!) dan moet men zeggen, dat de vakbeweging de natuurlijke bondgenoot van het ondernemersdom is, de arbeidersklasse zijn natuurlijke vijand. Zó liggen de dingen in de realiteit en de rede van Mertens in de Verbondsraad bevestigt het opnieuw.

Als Mertens een hartstochtelijk beroep doet op de ondernemers om toch vooral niet voor de druk van "wilde" acties te bezwijken om dat daardoor de positie van de vakbeweging moeilijker wordt gemaakt, dan richt hij zich tot een bondgenoot aan wie hij begrip vraagt voor de moeilijkheden van diens natuurlijke bondgenoot. Mertens opstelling ten opzichte van de patroons is niet die van 'n vijand, die gromt en zijn tanden laat zien. Het is de positie van een ontevreden bondgenoot en wat Mertens ook moge bedoelen met een "eigen conceptie", in geen geval "het standpunt van de arbeiders. Dát wordt door de vakbeweging niet vertolkt.

=====

S C H O O L V O O R B E E L D V A N Z O G E N A A M D E I N S P R A A K

DE PRESIDENT-COMMISSARIS van de n.v. "De Arbeiderspers", N.V.V.-voorzitter A.H. Kloos heeft tegenover de pers de "inspraak" van het personeel bij de reorganisatie van dit bedrijf "een schoolvoorbeeld voor andere bedrijven" genoemd. Hij zag niet in, waarom deze vorm van "inspraak" ook in andere ondernemingen niet zou kunnen worden toegepast.

Een nadere beschouwing van de manier waarop de maatregelen - ontslag voor 250 werknemers en overplaatsing naar Rotterdam voor nog eens 150 werknemers, die overal naar toe willen behalve juist naar de Maasstad - tot stand kwamen, leert ons waarom het Nederlandse kapitalisme van een "inspraak" zoals Kloos die propageert inderdaad weinig heeft te vrezen.

Waaruit bestond deze veelgeroemde inspraak? In augustus van het vorige jaar hield Kloos in de centrale ondernemingsraad van de n.v. De Arbeiderspers een rede over "inspraak en medezeggenschap". Een commissie van inspraak uit het personeel in het geval van onvermijdelijke reorganisaties schilderde hij daarin als het tovermiddel, waardoor "affaires" als Verblifa en Van Heyst vermeden zouden kunnen worden.

Kort daarna maakte de directie van de A.P. bekend, dat er een sanering van 't bedrijf op handen was, maar dat zij eerst de werknemers wilde raadplegen. Daarom moest de ondernemingsraad een commissie van inspraak kiezen van zeven personen. De leden werden niet rechtstreeks door het personeel aangewezen, hoewel er in enkele gevallen wel overleg is geweest met de achterban.

De zeven "vertegenwoordigers" hebben zich daarna nauwelijks nog op hun afdelingen vertoond. Waarom zouden ze ook. Veel hadden ze hun mensen niet te vertellen, want dat mochten ze niet. Ruggespraak kon de commissie derhalve ook niet houden.

Ondertussen gonsde het in de bedrijven van de AP van de geruchten. Iedereen beweerde, dat het bedrijf aan het Amsterdamse Hekelveld zou worden gesloten. Dat zou betekenen, dat er honderden werknemers naar Rotterdam zouden moeten verhuizen of ontslagen zouden worden.

De directie maakte echter bekend, "dat er nog geen enkele beslissing was genomen". Wel zou er met spoed een beslissing afkomen. Kloos zegde er zelfs - wijzer dan De Gaulle in mei 1968 - een reisje naar Roemenië voor af.

Terwijl de "inspraakcommissie" zich beraadde over haar adviezen aan de directie, groeide de onrust. De typografen dreigden met een staking, als zij niet snel werden voorgelicht over de toestand.

In "Marcanti" kwam tenslotte op zaterdag 13 december de ontknoping. De directie maakte eindelijk haar al maandelang voorbereide plannen bekend. Wel met enkele schoonheidsfoutjes. Zo beweerde de directie - niet helemaal overeenkomstig de werkelijkheid - dat er al sedert 1967 een personeelsstop gold. Bovendien bleek, dat er nog geen overeenstemming was bereikt met de Nederlandse Vereniging van Journalisten.

De door velen verwachte staking van het technisch personeel bleef achterwege. De commissie van "inspraak" was in een naburig restaurant bijeen om eventueel terstond beschikbaar te zijn om te bemiddelen, maar het bleek niet nodig. Na vier maanden lang tevergeefs aan de directie adviezen te hebben uitgebracht, wachtte zij nu tevergeefs op een seintje, dat er voor haar nog een andere taak was weggelegd.

Dat wil niet zeggen, dat bekeken vanuit het standpunt der directie, de commissie een overbodige luxe was. Integendeel. De commissie was het aangewezen orgaan om haar reorganisatieplannen aanvaardbaar te maken of althans te doen schijnen. Zo bekeken is er voor het personeel minder reden om enthousiast over haar te wezen dan commissievoorzitter Cor van de Poel zich betoonde. En dat niettegenstaande gunstige afvloeiingsregelingen.

Want het is zo, dat Van de Poel c.s. misschien veel hebben kunnen bereiken, maar stellig niet meer dan voor een dergelijke commissie mogelijk was. Onder auspiciën staande van de ondernemingsraad en opgericht op voorstel van de bedrijfsleiding, kon zij nauwelijks iets beslissen of inspreken.

Ziedaar dan dat schoolvoorbeeld van (zogenaamde) inspraak. Jonkheer Sickin-ghe van de directie van de Verenigde Machine Fabrieken (Werkspoor) kan er nog wat van leren!

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDAGEN

(4e kwartaal 1969)

B.v.B te M. f 20.-; C.B. te A. f 52,50; C.v.d.B. te A. f 5.-; J.M. te H. f 10.-; Th.M. te B. f 42.-; G.A. de P. te B. f 50.-; P.R. te N. f 10.-; H.E.R. te D.H. f 10.-; I.A.S. te R. f 12,50; J.V. te A. f 3.-; J.W.-Z. te R. f 3.-; R.W. te A. f 10,50; Div. f 10.-. Totaal f 238,50. Totaal generaal over 1969 f 924,50.

=====

REHABILITATIE MARINUS VAN DER LUBBE ?

INDIEN ik niets meer en niets anders te zeggen had, dan wat reeds in de kranten over de zaak Van der Lubbe is verschenen, zou ik geen reden hebben naar de pen te grijpen. Wat weet ik van Van der Lubbe? Niet veel; zie hier:

Marinus van der Lubbe ontmoette ik voor het eerst in Amsterdam, waar hij in een huisje aan de Amstel, dat werklozen zich hadden toegeëigend en voor het houden van besprekingen en vergaderingen in orde hadden gemaakt, een verward betoog hield. Uit zijn bewoordingen bleek echter, dat hij zich zelf rekende tot een marxistische groepering, de G.I.C., Groepen van Internationale Communisten, die een, naar ik meen, 14-daags stenciltje uitgaven, de P.I.C., Persmateriaal van Internationale Communisten. Deze groep stond fel tegenover het officiële communisme en was sterk theoretisch ingesteld. Ik heb daar twee keer professor Anton Pannekoek horen spreken over....: "de tendentieuze val der meerwaarde of de winst in het kapitalisme".

Het mag verwonderlijk schijnen, dat 'n jongen als Marinus zich tot deze groep voelde aangetrokken, waar hij toch, gezien zijn eigen verwarde redeneringen, niets van begreep.

Met ál of niet begrijpen moet men echter voorzichtig zijn. De taalkunde leert, dat er een groot verschil is tussen de woorden die men gebruikt en die welke men verstaat, d.w.z. de "actieve" en de "passieve" woordenschat. De laatste is natuurlijk veel groter dan de eerstgenoemde. Dit verschil geldt evenwel ook voor gedachten die men in zich ópneemt, en die welke men ván zich kan geven. Al kon Van der Lubbe datgene wat hij passief wist niet met zoveel woorden zeggen, hij doorvoelde toch scherp de onverzoenlijke tendens die in de woorden en geschriften van deze "theoretici" tot uiting kwam.

Marinus van der Lubbe onder zijn kameraden.

Na de Rijksdagbrand laaiden de debatten bij de stempelokalen en bij de "Klaagmuur" 1) hoog op, en de inhoud was: "Van der Lubbe, fascist of revolutionair". Hier sprak ik met enige kameraden, bouwvakarbeiders en leden van de S.D.A.P., althans verdedigers van "de partij", politieke tegenstanders dus van Van der Lubbe, die hem op het werk hadden meegemaakt. Met smaak vertelden zij van de grappen die zij met hem uit hadden gehaald, en hoe hij altijd goedlachs bleef, ook al gingen die grappen vaak te zijnen koste. Maar wat hier vooral in 't midden moet worden gebracht is HET VERSCHIL IN DENKEN in casu de democratie in de tijd tussen de twee wereldoorlogen, en die van nú. Wie tegenwoordig het woord "democratie" niet ernstig neemt staat al zó in het verdomboekje. Wie echter vroeger, in de tijd na de eerste wereldoorlog met zijn crises en werkloosheid het woord wél ernstig nam bleef maar liever weg van de discussies. De "democraat" die toen de "democratie" verdedigde werd wéggehoond. Verbeeld je, een democratie met stempelaars en werkloosheid, met gebrek en met vernietiging van producten, met opstanden die in bloed werden gesmoord.

De G.I.C.

De gedragingen van de partijen werden door de G.I.C. scherp ter discussie gesteld. En hier kon zij wijzen op feiten waarbij alle partijen tégen de arbeiders samengingen, óók de C.P., bijvoorbeeld in de alom verzwegen "Ruhropstand" in maart/april 1920, toen de "Reichswehr" in nederlaag op nederlaag door de opstandige arbeiders op de knieën werd gebracht; op "socialistische" staats- en partijfunctionarissen, die de politie met revolvers bewapenden om op hongerende en onrechte mensen met scherp te schieten; op óverproductie en ónderconsumptie, etc. Zij stelde op economisch gebied een werk samen: "Grondbeginselen der Communistische Productie en Distributie", dat, naar ik verneem, thans opnieuw is versche-

nen bij uitgeverij L.J. Boucher in Den Haag en dat een economisch beeld geeft van een communistische samenleving gebaseerd op het arbeidsuur als rekeneenheid.

Haar politieke overtuiging rustte op het inzicht, dat alle organisaties, ontstaan en gegroeid onder het kapitalistisch stelsel, al gauw een eigen leven ontwikkelen - indien zij dit niet reeds bij de aanvang hadden - een eigen leven, dat zij altijd moeten stellen boven de acties van de concurrerende partijen, maar vooral boven de zelfstandige acties der massa. Nu wij weten, dat Van der Lubbe zich tot de G.I.C. bekende is het motief, zijn motief, ons duidelijk. Zijn daad was bedoeld als het sein voor de opstand, de revolutie van de massa, waarvoor de verhoudingen uiterst gunstig schenen. De revolutie tégen de oorlog of ná de oorlog, want "zo vast als de oorlog komt zal even vast daarop de revolutie volgen". (Deze stelling van de G.I.C. is helaas onjuist gebleken).

Het is van betekenis, dat 'n lid van de arbeidersklasse deze daad verrichtte. Tot nu toe was het beeld van de persoonlijke daad: het uit de weg ruimen van een of ander invloedrijke persoon. De daad van Marinus deed niemand leed, behalve hemzélf. Tegenover de partijaanslagen steekt zij af als iets groots, als de fakkel die nieuw leven moet wekken.

De rehabilitatie.

De familie van Marinus van der Lubbe dringt steeds weer aan op rehabilitatie. Dat kan voor hen niets anders betekenen, dan het bewijs leveren, dat niet hij het Rijksdaggebouw in brand heeft gestoken, maar de nazi's. Nu bestaan er over de Rijksdagbrand verschillende lezingen. De ene lezing is bijvoorbeeld, dat Marinus het Rijksdaggebouw alléén in brand heeft gestoken; een andere is, dat tegelijkertijd met hem óók de nazi's de brand hebben gesticht. Beide lezingen hebben vóór- en tégenstanders. Maar hoezeer de onderzoekers van de Rijksdagbrand ook tot verschillende conclusies komen, over één ding zijn ze het eens: het is aan geen twijfel onderhevig, dat Marinus van der Lubbe brand gesticht heeft in het Rijksdaggebouw. Ik meen dan ook, dat het streven van de familie van Van der Lubbe tevergeefs zal zijn. Maar dat niet alleen: het streven naar rehabilitatie is ook volkomen in strijd met de opvattingen, die Marinus had.

Wanneer Marinus van der Lubbe al gerehabiliteerd moet worden, dan is het vanwege de smerige verdachtmakingen, die tijdens en na het proces vooral door de sociaal-democratische en bolsjewistische partij aan het adres van Marinus zijn gelanceerd. Juist deze partijen hebben door 't om zeep brengen van de reeds genoemde Ruhropstand de weg voor de Hitler-benden geëffend. En uitgerekend deze partijen, waarvan bekend is dat zij niet eens maar meerdere malen met de nazi's hebben samengewerkt, hebben het aangedurfd om Marinus te bestempelen als een handlanger van de nazi's. Natuurlijk was er voor deze vuile verdachtmaking geen enkel bewijs, zelfs geen enkele aanwijzing.

Of Marinus van der Lubbe het Rijksdaggebouw alleen in brand heeft gestoken of dat ook de nazi's het tegelijkertijd hebben gedaan, weet ik niet. Doch voor de beoordeling van de persoon Van der Lubbe maakt dat niets uit. Voor mij staat ontwijfelbaar vast, dat hij met zijn daad zich in dienst heeft willen stellen van het proletariaat, de klasse waartoe hij behoorde. Hij heeft een sein tot de opstand willen geven. Dat hem dat niet is gelukt is alleen maar jammer. Maar aan de zuiverheid van zijn motieven kan ik onmogelijk twifelen.

- 1) De "klaagmuur" was een lange houten schutting aan het Frederiksplein, daar waar voorheen het Paleis voor Volksvlijt had gestaan. Het werd zo genoemd omdat daar altijd arbeiders bij elkaar kwamen om te discussieren en om hun grieven te bespreken.

=====

E E N R A R S L E C H T E B R O C H U R E

OM MAAR DIREKT in de aanvang van deze beschouwing ons - aanstonds nader te motiveren - oordeel onomwonden uit te spreken: we hebben zelden over een zeer konkrete aktie van een bepaalde groep arbeiders een slechtere brochure onder de ogen gehad dan die, welke door de "Projektgroep strokarton" is samengesteld onder de titel "100 jaar uitbuiting in de strokarton". 't Betreft hier een collectieve arbeid van een aantal - in hoofdzaak Nijmeegse- en Amsterdamse - studenten, waarvan de meesten naar Oost-Groningen gereisd zijn om zich ter plaatse nader omtrent de strijd van de strokartonarbeiders te oriënteren. Een deel van hen heeft ook diverse vergaderingen bezocht (in hotel Sasker te Oude Pekela, in hotel Dijkkinga aldaar, en in andere plaatsen) die in verband met de aktie waren uitgeschreven, hetzij door het aktie-komité, hetzij door de bonden. In een inleiding tot het eigenlijke boekje vertellen de auteurs, dat zij ook gesprekken hebben gevoerd met stakers zelf en met het aktie-komité. Wat er op basis van dat alles uit de bus is gekomen is allerbedroevendst.

Wat in de eerste plaats opvalt is, dat de eigen informatiebronnen der samenstellers niet of nauwelijks schijnen te hebben gevloeid. Welk een unieke gelegenheid hadden de auteurs om met behulp van deze aktiviteiten van hun "Projektgroep", zoals zij het noemen, met behulp van deze, door hen gelegde contacten en deze oriënteringsmogelijkheden een werkstuk af te leveren, dat met kop en schouders uit zou steken boven de toch altijd zeer gebrekkige informaties van de burgerlijke pers. Het heeft niet zo mogen zijn. Voor zover er in de bewuste brochure gesproken wordt over bovenbedoelde vergaderingen is er geen sprake van een direkte informatie, maar wordt de lezer ingelicht aan de hand van (o zo schaarse!) citaten uit de "Winschoter Courant", het "Nieuwsblad van het Noorden" en enkele andere bladen. En nu is 't nog altijd zo, dat zelfs regionale kranten, die er rekening mee moeten houden, dat zij in de streek zélf hun lezerskring hebben en die derhalve aan een dergelijk conflict méér aandacht moeten besteden dan landelijke bladen en die ook tot een objectievere berichtgeving genoopt worden dan de grote pers, niettemin toch nog altijd burgerlijke kranten blijven. Zó objectief kunnen zij niet schrijven of hun beschouwingen blijven zich kenmerken door een burgerlijke benadering der problemen. Wat die burgerlijke benadering karakteriseert is meestal het feit, dat de betrokken verslaggevers - door afkomst, milieu, opleiding en dagelijks werk, door de omstandigheid ook, dat de heersende gedachten in een samenleving nu eenmaal de gedachten der heersende klasse zijn - er meestal totaal geen oog voor hebben waar in een dergelijk geval de werkelijke problemen liggen. En voor zover, bij wijze van uitzondering, de een of andere individuele verslaggever daar wél oog voor heeft, is het meestal zo, dat zijn krant voor het resultaat van zijn waarnemingen en conclusies geen ruimte beschikbaar heeft, omdat de krant ze van minder betekenis acht dan ánder op zo'n moment beschikbaar nieuws. Ook dat, wat gedurende het conflict in de Groningse strokartonindustrie het beste journalistieke werkstuk is geweest - te weten de reportage van Roel Waalkens in de Winschoter Courant van 6 oktober - blijft een werkstuk van de burgerlijke journalistiek. De brochure "100 jaar uitbuiting in de strokarton" blijft naar onze smaak beneden het niveau van de bewuste reportage. Waar dan nog bijkomt, dat van de met stakers gevoerde gesprekken nergens in de brochure de neerslag te bespeuren valt. Wie, na het lezen van de desbetreffende mededelingen in de inleiding van de brochure de verwachting mocht hebben gekoesterd, dat de studenten nu eens de informatie zouden brengen, die de burgerlijke kranten, de burgerlijke rapporteurs, de burgerlijke sociologen of commentatoren niet plegen te brengen, die komt wel totaal bedrogen uit.

Het bovenstaande is, dat zal onze lezers duidelijk zijn, 'n kritiek op de onderhavige brochure, niet op grond van wat er wél in staat - daarover komen wij zo

dadelijk nog te spreken - maar op grond van wat er niet in staat. Wat er aan de brochure der studenten allereerst ontbreekt, ontbreekt er in de meest letterlijke zin des woords: het schittert er door afwezigheid. En zo de samenstellers ons de vraag zouden willen stellen, wat of wij in hemelsnaam bedoelen, dan kunnen wij hen niet beter raden dan om eens materiaal ter hand te nemen als de studie over "de arbeider van heden" van de Franse auteurs Andrieux en Lignon, het werk van dr. J. Haveman over "de ongeschoolde arbeider", dat van dr. P.A.J. ter Hoeven over "Havenarbeiders van Amsterdam en Rotterdam" of een boekje als dat van de Franse schrijfster Simone Weil over de positie der arbeidersklasse of een studie als die van Joseph Goldstein over de wijze, waarop de Britse vakverenigingen worden bestuurd. Zeker, Simone Weil is 'n wat naïeve idealiste en de overige hier genoemden zijn burgerlijke sociologen. Maar wat men niettemin bij hen aantreft dat zijn de zorgvuldig door hen opgetekende meningen van door hen ondervraagde arbeiders, waarmee talloze gesprekken zijn gevoerd. Aan die gesprekken en aan die meningen ontleen de genoemde werken een groot deel van hun betekenis. Zij verschaffen een informatie, die de lezer in staat stelt zichzelf een oordeel te vormen onafhankelijk van en soms afwijkend van die van de auteur.

Is het dan, zal men mogelijk opmerken, zonder een dergelijke "enquête", zonder weergave van de mening der arbeiders, onmogelijk om een goede brochure over de strijd in de strokartonindustrie te schrijven? Wij antwoorden, dat het ook zonder dat best mogelijk is om een beter boekje samen te stellen dan de studenten hebben gedaan. Waar 't om gaat is echter het volgende: jaren lang hebben burgerlijke journalisten, wanneer er strijd van de arbeiders aan de orde was, alleen hun oor te luisteren gelegd bij de bestuurders van de vakbeweging. Zij gingen als burgerlieden van de fictie uit, dat als zij de mening der bestuurders noteerden, zij de mening "der werknemers" op schrift hadden. Daarin is langzamerhand een verandering gekomen. Zelfs burgerlijke journalisten hebben de ervaring opgedaan (het heeft hun waarachtig tijd en moeite gekost!) dat zij bij voorkomende conflicten ook eens bij stakingscomité's te rade moesten gaan of bij stakingsleidingen. Nog altijd echter is 't een hoge, hoge, héél hoge uitzondering, dat men iets opgetekend ziet uit de mond van de stakers zélf. Onlangs is er, van de hand van twee Nederlandse journalisten, die zich over het algemeen zéér gunstig van het gros van hun collega's plegen te onderscheiden (waarmee wij niet willen zeggen het met hen eens te zijn!), een boekje verschenen onder de titel "Arbeidersraad of ondernemersstaat". De laatste zin daarvan luidt: "De arbeiders zullen het nog steeds zélf moeten doen". Als dat waar is - en het is waar volgens ons - is het uiteraad van groot belang om over arbeidersaktie - gelijk de studenten gedaán hebben, naar zij verklaren - het oor bij de arbeiders zelf te luisteren te leggen. Maar wat voor zin heeft dat als er niets uitkomt?

Het boekje "100 jaar uitbuiting in de strokarton! telt 130 bladzijden. Een zeer groot aantal daarvan handelt niet over de strijd, die in Oost-Groningen gevoerd is, maar over arbeiders-akties in het buitenland. Op grond daarvan is de brochure van de studenten hier en daar in de burgerlijke pers nogal bekritiseerd. Die kritiek is niet de onze. Weliswaar zouden wij er de voorkeur aan hebben gegeven als die akties in 't buitenland apart behandeld waren in afzonderlijke publicaties, maar alleen maar uit de overweging, dat ieder der behandelde onderwerpen dan beter tot zijn recht zou zijn gekomen. Op zichzelf echter is er niets tegen om diverse stukken klassenstrijd gezamenlijk te behandelen en met elkaar te vergelijken. Men is dan weliswaar niet meer bezig met de beschrijving en de analyse van een konkreet conflict, maar met 'n algemene beschouwing over de moderne klassenstrijd, maar zin heeft het wel degelijk. Helaas: van een poging tot vergelijking, van een poging het gemeenschappelijke in de diverse hedendaagse akties aan te wijzen, van een poging het wezenlijke, het algemene ervan op te sporen, is in het boekje dat wij hier bespreken, geen sprake. Het is om die reden, dat de verschillende delen der brochure van de studenten als los zand aan elkaar hangen, niet

omdat die akties dat ook werkelijk zouden doen. Juist wanneer men er op let, hoezeer het mankeert aan oog voor het werkelijk gemeenschappelijke van de beschreven sociale conflicten, juist dan dringt zich de conclusie op, hoezeer het de samenstellers aan begrip voor het algemene en wezenlijke ontbroken heeft. Het is op grond daarvan o.a. dat wij menen dat de brochure "100 jaar uitbuiting in de strokarton" het niveau van een burgerlijke beschouwingwijze niet te boven komt. Als daarop van de kant van de studenten geantwoord zou worden, dat in burgerlijke beschouwingen toch geen sprake zou zijn van de grote winsten der fabrikanten en de povere bezoldiging der arbeiders, dan antwoorden wij: o jawel! Er zijn heel wat burgerlijke auteurs en heel wat burgerlijke kranten die dat wel degelijk doen en zij staan allemaal op de bres voor een rechtvaardiger samenleving met minder inkomensverschillen en al dat soort zaken meer. Maar wordt daarmee het raam van een burgerlijke beschouwingwijze soms doorbroken? Volstrekt niet zeggen wij en wij komen er direkt nog op terug als wij nader op de inhoud van het boekje ingaan.

Wij zeiden het al: een deel van de inhoud van "100 jaar uitbuiting in de strokarton" gaat over andere conflicten. Wij laten hier die delen buiten beschouwing. Misschien komen we er later nog eens op terug. Wij willen er alleen van zeggen, dat zij niet door de Nijmeegse- en Amsterdamse studenten zijn geschreven. Een verhaal over de staking bij Klöckner in Bremen bijvoorbeeld is door de Nijmeegse studenten vertaald uit "Rote Pressekorrespondenz". Dat blad wordt in Berlijn uitgegeven, ook door studenten. De desbetreffende in de brochure voorkomende stukken vinden wij al evenmin van erg beste kwaliteit. De taal (maar het is moeilijk natuurlijk daarover te oordelen aan de hand van een vertaling) is voor arbeiders ten enenmale onbegrijpelijk. Datzelfde geldt overigens voor dat deel van het boekje, dat over de strijd in Oost-Groningen handelt. Qua analyse zijn die over het buitenland gaande gedeelten al even pover.

Er is in de brochure die wij hier bespreken nog een gedeelte, dat niet direkt over de strijd van de strokartonarbeiders gaat. Dat is een heel hoofdstukje over Oost-Groningen als onderontwikkeld probleemgebied. Dat het geheel gesteld is in een quasi-geleerd, soms zelfs quasi-marxistisch, vakjargon, dat maar nauwelijks in staat blijkt de magere inhoud te verbergen (of de bombastische onzin) is nog niet eens ons voornaamste bezwaar. Dat richt zich tegen heel iets anders. Hiertegen namelijk, dat de blote aanwezigheid ervan bepaalde gevaren oproept. Natuurlijk is het zo, dat het maatschappelijk klimaat van een bepaalde streek van grote invloed is op het karakter van de arbeidersstrijd die er gevoerd wordt. Wij zijn de laatsten om dat te ontkennen. Bepaalde illusies, die bij de Oost-Groningse arbeiders nog sterk leven bijvoorbeeld, kunnen mede daaruit verklaard worden. In de brochure, die over illusies bij de strokartonarbeiders in alle talen zwijgt (of ze blijkt te delen) gebeurt dat niet. En als dat niet gebeurt, dan wordt, ook indien zulks niet de bedoeling is, al heel gauw de indruk gewekt, dat de radikale strijdvormen, die bij enkele akties in de strokartonindustrie te zien zijn geweest, in de economische achterlijkheid van het gebied hun oorsprong en verklaring vinden. Dat is een indruk, die bijvoorbeeld de bourgeoisie poogt te wekken, of de heer Liefwaard van de Algemene Bedrijfsgroepen Centrale (om van Van der Laan maar te zwijgen!). Die indruk kan als een verkeerde indruk ontmaskerd worden, juist wanneer men de strijd in de strokartonindustrie werkelijk vergelijkt met arbeidersstrijd elders. Wat, naar men al weet, de brochure der studenten niet doet.

Naar onze mening zou het heel goed mogelijk zijn om over de jongste akties in de Groninger strokartonindustrie een boekje te schrijven dat alleen maar over dat onderwerp handelend, nog veel dikker was dan 130 pagina's. Het boekje van J.J. de Wit over de staking, die van 21 augustus 1952 tot 4 oktober 1953 de Groninger zuivelfabriek "De Ommelanden" heeft platgelegd ("Correctie op de eeuwgrens", Assen 1957, 144 blz.) bewijst het. De studenten hebben het niet gedaan. Wat jammer is natuurlijk, maar wat ons, eerlijk gezegd, toch ook weer niet zó erg heeft verbaasd. Als men (op blz. 4), zich de ogen uitwrijvend, de zin leest, dat "het niet

mogelijk bleek de aktie van de Groningse arbeiders funktioneel in te brengen in de universitaire beweging", dan is men niet alleen geneigd uit te roepen: Wat had je dan g.v.d. verwacht", maar dan heeft men tegelijkertijd óók al een soort van waarschuwing ontvangen in dezelfde geest als die welke volgens de grote Italiaanse schrijver Dante boven de poorten der hel prijkt, namelijk deze, dat wie binnentreedt iedere hoop moet laten varen.

Ons oordeel is, dat wat er van de staking in de strokartonindustrie niet in het boekje staat, zoveel te zeggen is, dat het meer pagina's telt dan dit hele boekje (de niet over Groningen handelende gedeelten inclusief). Hoe echter is het nu gesteld met dat wat er wél in staat?

In hun tekst richten de studenten het oog op een groot aantal problemen en zij ondernemen daarbij 'n poging ook tot de "achtegrond" door te dringen. Een poging, zeggen wij, en men kan daaruit al terstond - en terecht - afleiden, dat wij voor de bedoelingen een tikkeltje meer waardering hebben dan voor het resultaat. Celukt is volgens ons de poging nergens; het resultaat vinden wij abominabel. Laat ons die zienswijze met enkele voorbeelden illustreren.

Op blz. 12 (en de direct daaraan voorafgaande bladzijden) pogen de auteurs van "100 jaar uitbuiting in de strokarton" duidelijk te maken, dat de strokartonarbeiders worden uitgebuit. Ze doen dat met een puur financiële redenering, gebaseerd op de uitgekeerde winstsaldi, de aan de boeren betaalde bedragen voor geleverd stro en de totale loonsommen. Daarop volgt dan de zin: "Van elke 4 verdiende guldens gingen er dus 3 naar de boeren en ging er één naar de arbeiders. Dit bedoelde Marx met uitbuiting." De waarheid is, dat hij dat nu juist niet bedoelde. Dit is iets wat men het beste als een soort van kritiek op een uit idealistische motieven veroordeelde en als onrechtvaardig beschouwde winstverdeling kan noemen. Het heeft niets te maken met 't uitbuitingsbegrip bij Marx, niets met een opvatting omtrent de arbeidskracht als een waar, die méér waarde produceert dan de waarde van die arbeidskracht zélf! Als er, vragen wij onze studenten, nu eens één gulden naar de boeren ging, één naar de arbeiders, en twee bijvoorbeeld geïnvesteerd werden? Wat dan? Zou er dan geen uitbuiting zijn? En dat dan nog maar helemaal met voorbijzien van 't feit, dat het aandeel der arbeiders helemaal niet eens uit de verdiende guldens afkomstig is, maar uit 't variabele kapitaal, in genedele uit meerwaarde of winst. En ook het stro voor de fabriek wordt niet uit de "verdiende" guldens betaald. Het is een grondstof, waarvan de prijs, net als het loon van de arbeider, door de kapitalist of de onderneming wordt voorgeschieden om de productie te kunnen beginnen. Wat de studenten hier neerschrijven over Marx getuigt van een wanbegrip van zijn economische analyse van het kapitalistisch productieproces, die bijkans onvoorstelbaar is.

Wat van de geciteerde passage geldt, geldt in gelijke mate van de onmiddellijk hierop aansluitende passage, die over de kapitalistische crisis van 1929 handelt. De auteurs komen er over te spreken, wanneer zij de invloed daarvan op de Groninger strokartonindustrie nagaan. Zij gaan dan terloops ook even op het ontstaan van die crisis in, die zij volledig als een "beurskrach" beschrijven, zonder het geringste besef ook maar, wat de werkelijke crisisoorzaken zijn en hoe zij in 1929 uitbrak. Ze volgen in hun beschouwingen kennelijk een bekend en populair boekje dat een burgerlijk econoom over de crisis van de jaren '30 heeft geschreven en ze komen nergens maar dan ook nergens op andere basis te staan dan die der burgerlijke economie. Waarom zij zich over die burgerlijke economie ergens in hun tekst zo smalend uitlaten blijft voor de opmerkelijke lezer der brochure een groot en onopgelost raadsel.

Dat het de studenten volmaakt duister is, dat de daling van de winstvoet de oorzaak van de crisissen is, wordt ook wel duidelijk, als men hun uiteenzettingen over de rentabiliteit in de strokartonindustrie leest. Ze weten met de wat onsamenhangende gegevens daaromtrent, waarover ze beschikken, totaal geen raad en dat is dan ook de reden, dat ze de interpretatie van die gegevens door de

heer Liefwaard niet zélf weerleggen en becommentariëren kunnen, maar dat ze daarvoor 's heren Liefwaard's collega Boon ten tonele voeren. Dat de opmerking van de heer Boon (die ook nog niet veel diepgang heeft, maar wel een kern van waarheid bevat, namelijk, dat financiële gegevens op zichzelf weinig zeggen, omdat men kennis van het geïnvesteerde vermogen - weer zo'n burgerlijke term voor het totaal van constant + variabel kapitaal! - moet hebben) zich niet slechts tegen Liefwaard richt, maar ook tegen de samenstellers van "100 jaar uitbuiting in de strokarton" ontgaat hen!

Zijn dit bezwaren tegen de economische inzichten der auteurs, bezwaren zo men wil tegen hún geestelijke achtergrond en bagage, daarnaast moet over de details van hun tekst nog worden opgemerkt, dat deze hier en daar ook feitelijk de plank mis slaat. Als zij tegenover anderen de "arbeiderskontrolle" verdedigen of verklaren, dat "de uitbuiting plaats heeft via de loonhoogte", dan heeft men natuurlijk weer met hun algemeen wanbegrip omtrent het kapitalistisch uitbuitingsproces te maken. Daar blijven we niet over praten. Het komt overal om de hoek kijken. Als ze de vakbonden verwijten, dat deze te legalistisch (d.w.z. te wettelijk) denken en handelen, dan is er gedeeltelijk sprake van wanbegrip inzake een zo maatschappelijk verschijnsel als de vakbeweging, dat zich ook op tal van andere plaatsen uit. Met die verkeerde inzichten valt onder de hele brochure de bodem weg. Maar daarover valt natuurlijk te discussiëren. Niet over de opmerking, dat de staking van 1965 beëindigd werd dóórdat de AEC f 150.000 op tafel legde ter betaling van de drie stakingsdagen. Dat is eenvoudig een slordigheid, die de auteurs zelf niet zullen willen volhouden. En daar zijn er meer van. Maar we geloven dat zij er voor een algemeen oordeel over dit product maar weinig toe doen. Ze maken de zaak erger, maar ze zouden de zaak weinig beter maken als ze er niet waren.

=====

E E N S T E E D S H E T E R E H E R F S T I N I T A L I Ë !

ZOJUIST hebben wij uit Italië enig informatiemateriaal ontvangen omtrent de ontwikkelingen die zich daar - met name in het industriële noorden van het land - voltrekken. Het materiaal is anoniem. Wie de samenstellers ervan zijn laat zich wel gissen, maar toch niet precies. Het is welhaast zeker, dat zij behoren tot een van de vele kleine groepen van militanten, die daarginds actief zijn. Op welk standpunt zij precies staan blijft onduidelijk. Zeker niet op dat van de groep van "Daad en Gedachte"; evemin op dat van de Trotskisten. Zij laten zich enigermate kritisch uit over al die bewegingen en beweginkjes van Italiaanse studenten, die zich geroepen voelen om aan de Italiaanse arbeiders te vertellen hoe of zij nu eigenlijk wel strijden moeten. Wij krijgen de indruk, dat zij volkomen beseffen, dat de crisis, die die Italiaanse studentenbeweging de laatste jaren doormaakt - en die zij nauwkeurig beschrijven - door de tegenstelling tussen de studentenidealen en de sociale werkelijkheid van de arbeidersstrijd veroorzaakt wordt. Zij laten zich over die studentenacties soms ook kritisch uit, maar naar onze smaak toch ook weer niet kritisch genoeg.

Wat wij in dit Italiaanse materiaal ook missen is een zekere preciesheid. De mededelingen zijn soms niet exact genoeg. Als er bijvoorbeeld in algemene termen wordt meegedeeld, dat de strijdende Italiaanse arbeiders zich hoe langer hoe meer aan de greep van de vakbeweging ontworstelen, dan zouden wij daarover wel iets meer willen vernemen dan hetgeen daaromtrent dan verder wordt meegedeeld. Zeker, er worden voorbeelden gegeven, maar niet genoeg. Althans niet genoeg naar onze smaak. Er is daarbij namelijk één kant van de zaak, die niet wordt aangeroerd

en die derhalve volkomen duister blijft. Wij hier in Westeuropa doen al jarenlang de ervaring op, dat de arbeiders, zodra zij tot strijd overgaan, zich telkens weer in de praktijk aan de invloedder vakbeweging weten te onttrekken in die zin, dat zij hun eigen strijdmethoden en organisatievormen toepassen, maar dat niettemin de vakbondsmythe toch vaak nog sterk in hun hoofden blijft rondspoken.

Wat bedoelen de Italiaanse makkers als zij zeggen, dat de vakbeweging voortdurend minder invloed op de arbeiders heeft? Bedoelen zij daarmee dat praktische feit van de strijd? Of bedoelen zij, dat de vakbeweging ook in hun hoofden heeft afgedaan, dat zij met andere woorden het vakbondsstandpunt hebben overwonnen? Het eerste houden wij voor volstrekt logisch en in overeenstemming met de ontwikkeling, die de arbeidersstrijd overal te zien geeft. Het laatste zou ons ten zeerste verbazen, omdat het naar onze overtuiging niet alleen in strijd zou zijn met andere feiten, die ons uit Italië bekend zijn, maar ook met de ontwikkeling van het arbeidersoptreden in het algemeen. De arbeiders komen niet via het denken in conflict met de vakbeweging, maar via de praktijk.

Wie dat niet scherp ziet, en wie geen scherp onderscheid maakt in deze dingen komt natuurlijk al gauw tot een opvatting over die praktijk, die met de onze zeer veel verschilt. De vraag dringt zich dan al gauw op, welke waarde aan hun interpretatie moet worden gehecht. Bijgevolg staan wij dus tegenover het materiaal waarover wij hier spreken met grote reserve. Dat daar reden voor is blijkt bijvoorbeeld hieruit, dat op de ere plaats heel exact en kritisch over het verschil in actie van arbeiders en studenten wordt gerept, op een andere plaats daarentegen de strijd van arbeiders en studenten weer over één kam scheert.

Een ding echter staat wel vast: de Italiaanse samenstellers van ons inlichtingenmateriaal hebben er een open oog voor, dat de strijd van de vakbonden en de strijd van de arbeiders twee totaal verschillende dingen zijn. Zij betitelen de vakbewegingsbureaucratie - en dat is een aardige benaming, die wij nog niet eerder zijn tegengekomen - als: "de vakbewegingspolitie". Ze schrijven er over, dat die "vakbewegingspolitie" er op uit is om de "wilde" stakingen van de arbeiders onder controle te houden en ze vertellen er dan van, dat zulks soms wel, soms niet en soms maar heel matig gelukt.

Bij wijze van variatie op de "lange hete zomer" (van 1967) in de Verenigde Staten, spreken de bewuste Italianen van "de hete herfst" (van 1969) en zij zeggen ervan (het materiaal, dat wij met vertraging ontvingen is 29 oktober '69, dus nog midden in de herfst, gedateerd), dat die herfst "voortdurend heter" wordt. Zij wijzen er daarbij dan op, dat het land door de ene stakingsgolf na de andere overspoeld wordt.

Wat de "steeds hetere herfst" voor hen zo belangrijk maakt, is de omstandigheid, dat de stakingen in het Italië van dat ogenblik geen normale, traditionele stakingen meer zijn, zoals het land die jaren achtereen gekend heeft: stakingen die door de machtige, althans omvangrijke vakbeweging werden geproclameerd, hetzij voor politieke bijoormerken, hetzij om "stoom af te blazen" en als het even kan natuurlijk, van beperkte duur.

De stakingen, waardoor Italië in de herfst van 1969 wordt geteisterd, zijn stakingen, die van onderop met tomeloos geweld losbarsten en die dientengevolge de vakbeweging in een bijzonder moeilijke positie plaatsen. Wat de Italiaanse tekstschrjvers daarover meedelen, is iets dat wij volkomen kunnen onderschrijven. De vakbeweging, zo zeggen zij, is gewoon gedwongen er naar te streven die stakingen - die ze helemaal niet wil - onder haar controle te krijgen en ze is ook gedwongen, voor zover haar dat niet gelukt om tegen wil en dank 't spelletje enigszins mee te spelen, om de eenvoudige reden, dat ze aan de onderhandelingstafel, maar ook tegenover de arbeiders zelf de schijn moet ophouden, dat zij het is, die de arbeiders vertegenwoordigt.

Als we dit zo neerschrijven en we vergelijken het geschrevene met de mededelingen van de Italianen, dan valt ons toch een heel klein verschil op. Wij hebben

- gedeeltelijk onopzettelijk, gedeeltelijk wel degelijk met opzet, en met de bedoeling namelijk om er de aandacht op te vestigen - het accent een klein tikkeltje anders gelegd dan de Italianen doen. Die besteden namelijk, wanneer ze het over het optreden van de Italiaanse vakbeweging hebben, méér aandacht aan hetgeen die vakbeweging gedwongen is te doen met het oog op haar prestige bij de patroons, ze besteden veel minder aandacht aan wat die vakbeweging gedwongen is te doen in verband met haar "image" (om een modewoord te gebruiken) bij de arbeiders. En dat geeft dan weer onmiddellijk aanleiding tot vragen. Vragen als deze bijvoorbeeld, of de Italiaanse tekstschrijvers van mening zijn, dat de Italiaanse arbeidersklasse de vakbeweging wel volledig door heeft en of zij derhalve dus van mening zijn, dat die Italiaanse vakbeweging zich om haar image bij de arbeiders niet meer behoeft te bekommeren, omdat dat toch een hopeloze zaak zou zijn. Dat namelijk is de indruk, die men op sommige plaatsen (niet overal) toch wel heel sterk uit hun tekst krijgt.

Voor ons is dat enigszins onaannemelijk. Natuurlijk kunnen wij de situatie in Italië op geen stukken na tot in de details beoordelen. Niet op grond van die details, waarvan de meeste ons trouwens onbekend zijn, is het dat wij twijfelen. Er is een heel andere reden voor. Deze namelijk, dat naar onze overtuiging, de schijn die de vakbeweging tegenover de patroons moet ophouden en de schijn die ze tegenover de arbeiders moet ophouden (als men die terminologie, die niet eens zó exact is tenminste wil hanteren) niet twee verschillende dingen zijn maar twee kanten van hetzelfde.

De redenering van de Italianen gaat min of meer (ze zijn vaag, dat hebben we al gezegd en daarom is hun zienswijze niet nauwkeurig weer te geven) deze kant op dat de Italiaanse vakbeweging bij de arbeiders al haar krediet verbruikt heeft, doch krampachtig probeert haar krediet bij de patroons op peil te houden. Dat vinden wij iets "onmogelijks". De waarde van een vakbeweging voor de patroons - het klinkt paradoxaal, maar het is, omdat de dingen nu eenmaal gecompliceerd zijn, de volle waarheid - bestaat juist hierin, dat de vakbeweging óók waarde heeft voor de arbeiders. Men zal antwoorden: dat is dan volkomen ten onrechte, dat ze nog waarde heeft voor de arbeiders. Inderdaad, volkomen ten onrechte, alleen maar als gevolg van de traditie en de vakbondsmythe. Maar niettemin!

Het kan nog duidelijker geformuleerd worden: een vakbeweging heeft waarde voor de patroons, zolang de arbeiders ten onrechte denken, dat zij nog waarde bezit voor hen. Want alleen zolang de arbeiders dat nog denken, kan de vakbeweging haar taak in het belang van de patroons, in het belang van de arbeidsmarkt, in het belang van de godsvrede, vervullen. Op hetzelfde moment, dat een vakbeweging door een arbeidersklasse niet meer voor een waardevol instrument gehouden wordt, op datzelfde moment verliest die vakbeweging ook iedere waarde voor 't kapitaal. Om die reden beweegt de volkomen burgerlijke, op het kapitaalsbelang gerichte praktijk van de vakbeweging zich niettemin binnen zéér bepaalde grenzen. Er is 'n grens ter ener zijde en er is er een aan de andere kant. Als de vakbeweging één van die twee grenzen overschrijdt, verliest zij iedere betekenis, iedere betekenis voor het kapitaal wel te verstaan. Hoe tegenstrijdig het ook moge klinken: een vakbeweging kan het kapitaal geen slechtere dienst bewijzen dan door het kapitaal te duidelijk goede diensten te bewijzen. Met die kant van de zaak wordt in de Italiaanse beschouwingen te weinig rekening gehouden.

Maar is het dan niet zo, dat men op de praktijk van de vakbeweging moet letten om haar karakter te verstaan? Natuurlijk. Wij praten in het bovenstaande ook niet over haar praktijk, maar over de vorm waarin zij die praktijk moet kleden, wil zij haar kunnen uitoefenen. Een vakbeweging, die zich af en toe radicaal gedraagt of uitlaat, staat niet dichterbij de arbeiders dan een vakbeweging die dat niet doet, is niet minder betrouwbaar voor het kapitaal dan een andere, nee, de schijnbaar radicale behartigt de belangen van het kapitaal juist het best. En wat voor een radicale taal geldt, geldt soms ook voor een schijnbaar radicale

praktijk. Een voorbeeld van zo'n radicale praktijk ontmoeten we juist in het verhaal over de gebeurtenissen in Italië. Er wordt ons namelijk verteld, dat de vakbeweging daar min of meer door de omstandigheden gedwongen is geweest haar sanctie aan bedrijfsbezettingen te geven om het contact met de arbeiders niet te verliezen. Dat is een interessante ontwikkeling, waarvan in landen als Nederland, Engeland, België en Frankrijk eenvoudig geen sprake is. Toen de arbeiders van de trust Rhodiaceta in Beganson het bedrijf bezetten, zei de vakbeweging eenvoudig: eruit! In Holland is het al net zo. Daar tracht de vakbeweging op een andere manier het contact met de arbeiders krampachtig in stand te houden (lees: ze tracht ze op een andere manier te bedonderen). Die verschillen tussen de genoemde landen enerzijds, Italië anderzijds, moeten natuurlijk uit zeer bijzondere, historische en sociale omstandigheden verklaard worden. Daar gaan we nu niet op in. Ze zijn er, die verschillen en het zijn zeer belangwekkende verschillen al hebben ze natuurlijk geenszins tot gevolg, dat het wezen van de Italiaanse vakbeweging anders zou zijn dan het wezen van de vakbeweging hier.

Wat maakt de "hete herfst" in Italië derhalve zo interessant? Minder het feit, dat zich diepe tegenstellingen tussen de arbeiders en de vakbeweging openbaren, want die tegenstellingen zijn hier niet minder diep. Het interessante is, dat de Italiaanse vakbeweging onder de gegeven verhoudingen genoodzaakt is op te treden op een terrein, waar ze "onzeker" is. Als de Italiaanse vakbeweging, om de arbeiders voor haar burgerlijk karretje te spannen, tot de arbeiders zegt: akkoord, strijd in de fabriek! (met de geheime bedoeling natuurlijk zich aan het hoofd van die strijd te plaatsen en hem de nek te breken) dan legt die vakbeweging zich eigenlijk neer bij middelen, die niet tot de strijdmiddelen van de vakbeweging behoren. En dat kan konsekwenties hebben, die ze niet bedoeld heeft.

In het relaas van de Italianen (het is het interessantste deel uit hun relaas) is er iets van te vinden. Ze vertellen namelijk, dat het de vakbeweging helemaal niet meevalt om de leiding te nemen of veroveren van een staking, waarbij de stakers zich in de fabriek bevinden. Want in de fabriek vormen de arbeiders een veel grotere eenheid dan er buiten en gaan de trucjes van de bureaucratie minder goed op. In de fabriek, schrijven de Italianen, is dat wat de vakbeweging wil veel moeilijker te verwezenlijken. De bekende routine waarmee ze in vakverenigingsvergaderingen haar leden bespeelt, gaat hier niet op. De vakbeweging, die om de genoemde redenen met de arbeiders de fabriek intrekt zal nieuwe trucs moeten ontwikkelen, een geheel nieuw systeem van arbeidersbedrog. En die ontwikkeling is in Italië nog maar net begonnen, dus daar weten onze schrijvers niets over mee te delen.

Zal dat in de toekomst anders zijn? Dat is een vraag, die we niet kunnen beantwoorden, omdat vanwege de vaagheid der Italianen bepaalde dingen ons onbekend zijn. Waar 't om gaat namelijk is de vraag of wat er met de vakbeweging in de "hete herfst" gebeurde, een gevolg is van achterlijke verhoudingen in Italië, of dat we te maken hebben met een ontwikkeling, waarmee het Italiaanse kapitalisme ons nu toevallig vooruit is. Daar zwijgen de Italianen over. Maar wij hopen, dat zij er op in zullen gaan, zodra deze beschouwingen, die nu onder de ogen van onze Daad en Gedachte-lezers komen, hen ook bereikt hebben. En dan hebben wij er voor hen nog één vraag aan toe te voegen: Waaróm eigenlijk, spreken ze van de "hete herfst" in Italië? Doen ze dat, om uit te drukken, dat de vakbeweging, op de manier waarop wij het nu net uiteengezet hebben, voor hete vuren is komen te staan? Of doen ze het, omdat ze van mening zijn, dat de situatie het regiem, dat wil zeggen de regering en het kapitalisme voor hete vuren plaatst? Als ze het eerste bedoelen willen wij die term wel accepteren. Maar als ze van de ontwikkeling grotere verwachtingen koesteren, dan vrezen wij, dat ze van de "hete herfst" een koude douche zullen krijgen.

Wanneer er door onze Italiaanse vrienden op dit schrijven wordt ingegaan, hopen we onze lezers dat te kunnen laten weten.

=====

E E N B E H A R T I G E N S W A A R D I G E O P M E R K I N G

IN HET FRANSE blad "Informations Correspondance Ouvrières", dat door onze Franse geestverwanten wordt uitgegeven, is in het jongste decembern timer een vrij groot artikel over de staking in de Groningse strokartonindustrie gepubliceerd van de hand van een onzer kameraden. De inhoud behoeven we hier natuurlijk niet weer te geven. Die komt overeen met wat men eerder al in "Daad en Gedachte" over de Groningse gebeurtenissen heeft kunnen lezen, al is het Franse stuk dan ook geen vertaling van het Hollandse, maar werd het direct voor I.C.O. geschreven. Onze Franse makkers hebben echter aan het artikel een opmerking toegevoegd, die we onze lezers niet onthouden willen, omdat ze behartigenswaardig is. Die opmerking luidt als volgt:

"Sommigen zullen misschien willen beweren, dat wij door bovenstaand artikel van een Hollandse makker op te nemen, wel wat erg veel plaatsruimte hebben besteed voor een betrekkelijk kleine staking. Aan hen, die zo denken, zouden wij willen opmerken, dat 't helemaal niet op de omvang van een staking aankomt, maar op datgene wat zij, ook als zij eventueel klein is, ons te zeggen heeft omtrent de krachten en tegenstellingen, die in het moderne kapitalisme werkzaam zijn. Er is veel in die staking in Groningen en in het optreden van diverse groepen ten opzichte van haar, wat op de situatie lijkt, die wij hier in Frankrijk ook aantreffen. Ook hier zijn er groepen, die enerzijds de vakbonds bureaucratie wel kritiseren, maar die tegelijkertijd toch de vakbeweging (net als die Hollandse CP-ers, waarvan sprake is in het stuk) als zodanig nog opvatten als 'n organisatie van de arbeidersstrijd. Dat 't artikel duidelijk het verschil laat uitkomen tussen eigen strijdorganisatie van de arbeiders en de strijdvorm der vakbeweging, daarin ligt de betekenis", enz.

Waarom het ons te doen is, dat is natuurlijk die zin, dat het niet op grootte van een staking of een conflict aankomt, maar op datgene, wat er voor ons uit te leren valt. Zo hebben wij óók altijd tegenover ieder conflict gestaan en met de in die zin uitgesproken gedachte, zijn wij het volkomen eens.

=====

N O G M A A L S : D E B E I E R S E " R A D E N R E P U B L I E K "

IN HET VORIGE nummer van "Daad en Gedachte" hebben we enige aandacht besteed aan wat sindsdien bekendheid heeft gekregen als de z.g. "Actie-Tomaat", dat wil zeggen: het georganiseerd protest tegen de opvoeringen van Tankred Drost's toneelstuk "Toller", dat de zogenaamde "Radenrepubliek" van 't jaar 1919 in Beieren tot achtergrond heeft. Dat stukje bevatte op één punt een onjuistheid. Afgaande op enkele krantenberichten hebben we de Socialistische Jeugd 't initiatief van die protestactie toegeschreven. Men vestigt er thans onze aandacht op, dat dit ten onrechte is geschied. We nemen er nota van, maar we voegen daar tegelijkertijd aan toe, dat daarmee aan de principiële kritiek, die we op de "Actie-Tomaat" geleverd hebben natuurlijk niets verandert.

Voor ons ligt een stenciltje, dat in Amsterdam verspreid is en waarin de bedoeling van de "Actie-Tomaat" nog eens uiteengezet wordt. Daarin staat o.a. woordelijk het volgende te lezen.

"In het stuk 'Toller' wordt de Beierse radenrepubliek voorgesteld als een bevlieg ing van een paar zwijmelende idealisten, die noodzakelijkerwijs tot mislukking moest leiden."

Dáártegen derhalve gaat 't protest. En gelijk wij de vorige maal al uiteengezet hebben, dat protest houden wij voor volkomen ónjuist. Naar onze overtuiging wás de Beierse "Radenrepubliek" namelijk inderdaad een "bevlieging van een paar zwijmelende idealisten". Wie er op uit is om duidelijk te maken wat een Radenrepubliek is, die kan op Beieren wijzen om te laten zien wat zij persé n i e t is. De voorstelling van zaken, door Tankred Drost gegeven, is voor wat de zogenaamde Beierse "radenrepubliek" betreft volkomen juist.

De zogenaamde Beierse "Radenrepubliek" was niet: een organisatie van de samenleving op de grondslag ener nieuwe productiewijze; zij was niet het overkoepelend orgaan, dat stoelde op de macht van de arbeiders, die meesters van de productie waren geworden. Wat zich aldus (ten onrechte) betitelde, was gewoon een min of meer radicale regering, waarvan (inderdaad zwijmelende) intellectuelen deel uitmaakten, die van de werkelijke betekenis van een arbeidersmacht geen enkel benul hadden: de met Kropotkin maar evenzeer met Tolstoi dwepende, even sym-pathieke als naieve Erich Mühsam, de pacifist Toller, de utopist Sylvio Gsell, bekend om een wonderlijke geldtheorie. Achter hen doemden bolsjewistische intriganten op, die wél benul hadden van wat de arbeidersmacht betekende, die van een dergelijke arbeidersmacht hartgrondige en principiële tegenstanders waren en die dan ook alles deden wat ze konden om te verhinderen, dat uit de "poppenkast van de Beierse Radenrepubliek" een échte radenrepubliek zou kunnen voortkomen. Eugen Leviné en Max Levien zijn de bekende vertegenwoordigers van dit type, dat des tijds in Beieren in april 1919 niet voor welke radenrepubliek dan ook geijverd heeft, maar voor de macht van de bolsjewistische partij.

Wat men Tankred Drost verwijten kan is niet, dat hij de Beierse Radenrepubliek kritiseert, maar dat hij haar nog lang niet scherp genoeg kritiseert. Die opvatting echter ligt de samenstellers van bedoeld stenciltje en de organisatoren van de "Actie-Tomaat" verre. En dat ofschoon zij notabene de leus aanheffen: "Alle macht aan de arbeidersraden". Ja, ja, leuzen zijn goedkoop. Het aanheffen daarvan is gemakkelijk. Maar je vraagt je bij dit alles wél af, wat bedoelen die lui met "Alle macht aan de arbeidersraden"? Zoiets als Beieren soms? Nou, dat is voor de arbeiders dan oppassen geblazen.

=====

E E N S C H A M E L P A M F L E T J E

IN HET bovenstaande is sprake van een pamfletje, dat gericht is tegen de opvoering van het toneelstuk "Toller". De achterkant daarvan wordt in beslag genomen door een ánder pamfletje, gericht tegen een in Amsterdam georganiseerd symposium (discussie-bijeenkomst met inleidingen) gewijd aan de zogenaamde arbeidersraden in Joegoslavië. Aan dat symposium wordt deelgenomen door een aantal kopstukken uit Joegoslavië en voorts van Nederlandse kant door lieden als mr. Stikker (oprichter van de VVD, initiatiefnemer van de Stichting van de Arbeid, oud-minister en voormalig ambassadeur) en André Kloos van het NVV. Met echte arbeidersraden heeft dat natuurlijk allemaal niets te maken. Een protest tegen een dergelijke poppenkast (anders dan de Beierse radenrepubliek, maar in wezen niet zo heel veel daarvan verschillend) houden wij wél voor juist. Wat echter opvalt is, dat de samenstellers van dat bewuste pamfletje wél sterk zijn in het slaken van losse kreten en het uiten van grof-bedoelde scheldwoorden, maar zwak als het er op aan komt duidelijk te maken waarom het gaat. Waarom de "raden" in Joegoslavië géén echte raden zijn en waarom ze derhalve juist aantrekkelijk zijn voor mensen als Kloos en Stikker, dát staat er niet in. Daar is een maatschappij-analyse voor nodig. Die zoekt men echter tevergeefs bij de samenstellers van dit schamel pamflet, ofschoon ze zich notabene "radencommunisten" noemen.

=====